दिवाणी अपीलः **3384/1997**

के. जयमोहन
विरूध्द
केरळ राज्य आणि इतर.

एप्रिल 25, 1997

[के. रामास्वामी आणि डी. पी. वाधवा, न्यायमुर्ती]

नागरी सेवा कायदा :

नियुक्ती-उमेदवाराची मुलाकात घेवून निवड यादीत ठेवण्यात आले-पण नेमणूक झाली नाही- उच्च न्यायालयाने असे म्हटले आहे की, त्याला नियुक्तीचा पूर्ण अधिकार नाही त्याची नेमणूक करणे अधिकाऱ्यांवर बंधनकारक नाही-अपील केल्यावर, केवळ एखाद्या उमेदवाराची निवड करून त्याला प्रतीक्षा यादीत ठेवले जाते म्हणून त्याला नियुक्तीचा पूर्ण अधिकार प्राप्त होत नाही असे धरल्या गेले - जरी जागा रिक्त असली तरी ती भरणे सरकारवर बंधनकारक नाही- म्हणून कोणत्याही हस्तक्षेपाची गरज नाही.

दिवाणी अपील अधिकार क्षेत्र : 1997 चे दिवाणी अपील क्रमांक 3384.

केरळ उच्च न्यायालयाच्या W.A.No.977/1996 मधिल दिनांक 25.07.96 च्या निर्णय व आदेशातून.

याचिकाकर्त्यातर्फे टी.एल.व्ही.लायर, अजित पुदुसेरी.

मालिनी पोडुवाल आणि एन. सुधाकरन यांनी प्रतिवादींची बाजू मांडली.

न्यायालयाचा खालील आदेश पारीत झाला :

परवानगी मंजूर. आम्ही पक्षकारांचे विदवान वकीलांचे म्हणणे ऐकले आहे.

विशेष परवानगीने हे अपील केरळ उच्च न्यायालयाने 25.7.1996 रोजी रिट अपील क्रमांक 996/96 मध्ये दिलेल्या निकालातून निर्माण झाले आहे.

स्वीकारलेली वस्तुस्थिती अशी आहे की, शारीरीक शिक्षण विभागात व्याख्याताच्या दोन जागांकरीता लोकसेवा आयोगामार्फत सन 1988 मध्ये भरतीसाठी जाहिरात देण्यात आली होती. सन 1992 मध्ये लेखी परीक्षा व तोंडी मुलाखती घेण्यात आल्या व निवड यादी, 10 उमेदवारांची लांबलचक यादी लोकसेवा आयोगामार्फत तयार करण्यात आली; या यादीत अपीलकर्ता दहाव्या क्रमांकावर होता. निवड झालेल्या अन्य दोन उमेदवारांची यापूर्वीच नियुक्ती करण्यात आली आहे. तेव्हा पासून बरेचदा काही रिक्त जागा अस्तित्वात असताना, अपीलकर्ता, निवडलेल्या उमेदवारापैकी एक असल्याने, त्यांची नियुक्ती करण्यासाठी निवेदन दिले. 13 मार्च 1990 पासून पूर्वलक्षी प्रभावाने लागू झालेल्या केरळ कॉलेजिएट एज्युकेशन सर्व्हीस स्पेशल रूल्स, 1994 मधील दुरुस्तीनुसार . उच्च पात्रता निश्चित करण्यात आली आणि अपीलकर्त्याने आवश्यक पात्रता पूर्ण न केल्याने तो पात्र नाही आणि त्याची नियुक्ती होऊ शकत नाही, या कारणास्तव तो फेटाळण्यात आला. जेव्हा अपीलकर्त्याने रिट याचिका दाखल केली, तेव्हा एकल न्यायाधीश आणि अपीलावर उच्च न्यायालयाच्या खंडपीठाने असे म्हटले की केवळ निवड यादीत ठेवले गेले म्हणून त्याला नियुक्तीचा पूर्ण अधिकार नाही आणि त्याची नियुक्ती करणे अधिकाऱ्यांवर बंधनकारक नाही. त्यामुळे विशेष परवानगीने हे आवाहन करण्यात आले आहे.

ही निवड केवळ दोन पदांसाठी किंवा त्याहून अधिक पदांसाठी करण्यात आली आहे का, हे जाणून घेण्यास सांगितल्यावर अपीलकर्त्याचे विद्वान ज्येष्ठ वकील श्री. टी. एल. व्ही. अय्यर जाहिरात केवळ दोन पदांसाठी आहे, याकडे उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाच्या पान क्रमांक २ वरून लक्ष वेधतात. ही जाहिरात सध्याच्या रिक्त पदांपुरती म्हणजेच दोन पदांपुरती मर्यादित असल्याने प्रतीक्षा यादीतून उमेदवाराची नेमणूक करणे अधिकाऱ्यांवर बंधनकारक नाही. त्यांना नियुक्तीचा अधिकार नाही. अशी नियुक्ती भारतीय राज्यघटनेच्या कलम १४ आणि १६ (१) चे

उल्लंघन आहे, कारण निवड झाल्यावर पात्र उमेदवारांना निवडीसाठी अर्ज करण्याची आणि त्यांच्या हक्कांची चाचणी घेण्याची संधी नाकारली जाते.

केवळ उमेदवाराची निवड करून त्याला प्रतीक्षा यादीत ठेवले म्हणून त्याला नियुक्तीचा पूर्ण अधिकार प्राप्त होत नाही, अशी कायदेशीर स्थिती आहे. नियुक्ती करायची की नाही, हे सरकारला खुले आहे. काही पदे रिक्त असली तरी ती भरण्याची जबाबदारी सरकारची नाही. परंतु नियुक्ती न केल्याबद्दल नियुक्ती अधिकाऱ्याने वाजवी स्पष्टीकरण देणे आवश्यक आहे. त्याचप्रमाणे लोकसेवा आयोग/भरती एजन्सी अपेक्षित रिक्त पदांच्या मर्यादेपर्यंतच प्रतीक्षा यादी तयार करेल. वरील ठरलेली कायदेशीर स्थिती लक्षात घेता उच्च न्यायालयाच्या निर्णयात हस्तक्षेप करण्याकरीता कोणतीही त्रुटी आढळत नाही.

त्यानुसार अपील फेटाळले जाते. खर्च नाही.

अपील फेटाळले.

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.